

ÇEKÜL Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Metin SÖZEN:

"Binlerce Yıllık Bir Kültür Bir Kuşak Tarafından Yok Edilemez"

İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Metin Sözen, Türkiye'deki doğal, tarihsel ve kültürel mirasın korunması, değerlendirilmesi ve tanıtılması amacıyla, yoğun çaba gösteren bir bilim adamı. Ayrıca Türkiye

Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Kültür-Sanat Danışmanı olan Sözen, kültür mirasının korunması ve değerlendirilmesiyle ilgili çabalarında, kurum ve kuruluşlar arasında daha güçlü bir işbirliğine yönelmesi için çalışıyor.

Kültür, tarih ve doğa zen-

ginliklerinin korunup tanıtılması ve bu çalışmaların süreklilik kazanması amacıyla ÇEKÜL'ün (Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı) öncü kurucuları arasında yer alan Metin Sözen, halen ÇEKÜL Yönetim Kurulu Başkanı olarak çalışmalarını sürdürüyor.

ÇEKÜL Vakfı'nın kuruluş amacından ve çalışmalarınızdan söz eder misiniz?

M. SÖZEN: Temel çıkış noktamız çevre ve kültür. Türk toplumunu değişen dünya içinde çok özel bir coğrafyayı kullandığı halde kimliğini açıklayamaz duruma getirilmişliğinden sıyırmak. Var olan özgün kimliğini tekrar anımsatmak, tekrar boyutlarını ölçmek ve geleceğe aktarma yollarını aramak. Burada temel öge, bu amaçlar doğrultusunda insan olmaktadır.

Türkiye, sıradan bir ülke değildir. Siyasal yapının çarpıklığı, demokratikleşmedeki kesintiler, insan haklarına dayalı bir toplum olmaındaki zorlukları ve katılımcı bir düzenin bir türlü egemen olamamasından doğan sıkışıklık, Türk toplumunun becerili ve birikimli insanlarını, eylemde, doğrularda ve Türkiye'nin yeniden yaratılmasında kullanamamaktadır. Bu düşünceler ışığında Çekül, belirli noktalarda doğruları egemen kılmak isteyen insanları bir araya getirme çabasıdadır.

Türkiye parçalanarak bütünü bulmaya çalışıyor, öyle olunca da çok zaman kaybediyor. Aynı doğruları, aynı inançları paylaştıkları halde birbirleriyle dirsek teması yapamayan, öne çıkmak duygularıyla doğruları erteleyen bir yaklaşımla güçler bir araya gelemiyor. Bu noktada vakfın bir başka amacı da, ister dernek, ister vakıf, isterse devletin bir biriminde olsun, temel öğelerde ve ana başlıklarda insanları buluşturmak. Biz 1992-93 ve 2000 yılı hedefli programımızda, özverili, birikim ve becerisi olan insanların envanterinin

bir aradalığını sağlamak istiyoruz. Bu açıdan da 92-93 yılında yalnızca İstanbul'da değil, özellikle Anadolu'da somut, karşılıksız örnekler vererek, bu düşüncelerimizi yaşama geçirmek üzere büyük girişimlerde bulduk. Türkiye'nin ilk defa çevre ve kültür adına bir atlasını devreye sokmak istiyoruz. Bu bizim vakıf olarak gelecekteki insanlara aktaracağımız en önemli işlerden birisi olacak sanıyorum. Bu yıl 200 bin ağaç dikimini tamamladık. Burada önemli olan genç-yaşlı her yaş dilimindeki insanın bu eyleme katılmasıydı. Şimdi onların süreklilik meselesini gündeme getireceğiz. 1993 yılını iki ana başlık altında topluyoruz. Bir tanesi orman arazisinde maden aranarak yok edilen arazi parçalarının üstünün rekreatif alanlar olarak tekrar düzenlenmesi, ikincisi bir milyonluk büyük bir orman projesi. Bunu tüm kuruluşlarla birlikte ortak yapmak istiyoruz. Çekül'ün Bursa Şubesi'nde 50 bin ağaç dikiyoruz. Ayrıca orada biçimi bozulmamış tarihi bir yerleşimin dünya sanatçılar merkezi olması için çalışmalar yapıyoruz.

Çevre sorunlarının aşılması için yerel yönetimler ve çevreci kuruluşların yaptığı çalışmalar sizce yeterli mi? Bu konuda merkezi yönetimlere nasıl bir sorumluluk düşüyor?

M. SÖZEN: Türkiye'de bedeli büyük olan bir gelişme var. Merkezi ve yerel yönetim ilişkilerinde yerel yönetimlere yetkilerin aktarılması sırasında zorluklar olmuştur. Yerel yönetimler teknik personel kullanımındaki zor-

luklar nedeniyle yetkileri almışlardır fakat buldukları yerin önemine uygun nitelikte adam kullanamadıkları veya sistematize edemedikleri için çok zorluklarla karşılaşmışlardır. Burada bize görev düşüyor. Merkezi ve yerel yönetim arasındaki ilişkilerde kolaylık göstermek, bazı durumları karşılıksız yapmak gibi bir eylem, bu yerlerdeki başarıyı çok daha fazla hızlandırdı.

Bizim bir türlü başaramadığımız bir nokta var. O da kentin bir metrekare kalmış bir parçasına bir şey dikme projesidir. Burada dayandığımız nokta yerel yönetimlerdir. Yerel yönetimlerin yüksek düzeyde insan kullanamama, kamuoyunun desteğini alamama, İstanbul dışında da kamuoyu yaratılması zorluklarının çözülmesi gibi sorunları çözmeye çalışıyoruz. Anadolu'daki çeşitli girişimleri yansıtıyoruz.

Kentlerin tarihsel kimliğini koruyan yerleşme yerlerinin sağlıklı bir plana kavuşması yolunda her türlü desteğe açık hareket ediyoruz. Hiçbir vakıf sanmıyorum ki bir yerin koruma amaçlı planı yapılırken yükümlülüğü üzerine alsın da kendisi plan yapsın. Böyle bir şeyi devlet yapar, yerel yönetimler yapar. Vakıf olarak eldeki bütün olanakları kullanarak, kentlerin bütünlüğünü yakalamak doğrultusunda girişimlerde bulunuyoruz. Şu anda Safranbolu'da sokakların boyanması, çevrenin düzenlenmesi ve yüksek okuldaki eğitimin iyileştirilmesine kadar uzanan çok yönlü şeyleri vakfımız kendi doğal işi olarak üzerine almıştır.

Türkiye 1993 yılı sonuna kadar çok önemli bazı kararları almak zorundadır. Türkiye'nin daha sivil, daha yaşanabilir bir ülke olduğunu kanıtlamak için, çeşitli şekilde köşeye sıkıştırılmış insanların tekrar devreye sokulması lazım. Bu her siyasi partiye düştüğü gibi her okur yazara da düşen bir görev.

Çevre ve kültür, 1993 Türkiye'sinin bence en önemli anayasal maddesi gibi görünüyor. Türkiye eski Türkiye değil artık. Canlanan dünyada Türkiye kişilikli olmak istiyorsa çevresine, insanına geçmişin ne kadar önemli olduğunu anlatmak zorundadır.

Gelecek kuşaklar adına biz bu kadar yanışı yapma şansına sahip miyiz sorusunun artık Türkiye'de sorulması lazım. Binlerce yıllık bir kültürün üzerine oturan toplum 15-20 yıl içinde bir kuşak tarafından yok edilemez. Buna hakkımız yok.

Sonuç olarak, bazı araştırmalara ihtiyaç var. Yani İstanbul için söylediğimiz bir doğru, Diyarbakır'da ya da Antalya'da ne kadar doğru diye sormamız lazım. Bu bakımdan Türkiye üzerine bir proje geliştirirken, çok genel sözlerin ötesinde girdileri iyi hesaplanmış, ayrıntılı bilgilere ihtiyacımız var. Türkiye bu aşamada zorluk çekiyor. Bu doğrultuda düşünülmüş doğruları az. Bu bakımdan bir kimlik tanımına, geleneksel kültürün geleceğe aktarılması yorumuna gerek benim duyuyoruz.

Milli Saraylar'ın korunması için kurulan kurumun sanat danışmanlığını yapıyorsunuz. Tarihsel değerlerin korunması için yapılan çalışmaları ekolojik estetik açısından değerlendirir misiniz?

M. SÖZEN: Kesinlikle şunu bilmek zorundayız ki, Türkiye'de sağlıklı bir çevre ortamını sürekli kılmadıkça, tarihin çeşitli dönemlerinde üretilmiş kimlikli yapıtları, ürünleri koruyamazsınız. Bir kentin bütününe sağlıklı bir plana kavuşturamazsanız, çevresi ve tarihi verileriyle korusanız bile geleceğini sağlayamazsınız.

Türkiye'ye özellikle de İstanbul'a ekolojik ve kültür mirasının evrimi açısından baktığınız zaman çok ilginç bir çizgi görürsünüz. Bu ülkede, bu coğrafyaya egemen olan dönemlerde Bizans, Roma ve Osmanlı nereye yerleşmiş diye bakarsanız, ekolojik değerlere, onun içindeki tarihsel ve kültürel mirasa da nasıl bakacağınızı kolaylıkla görürsünüz. ■